

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Computus Nure[m]bergensis perutilis clerico cum figuris
textum pulcerrime declarantibus - Cod. Rastatt 36**

Petrus <Cracoviensis>

[S.l.], [01.04.1499 Inkunabel; Handschrift 16. Jh.]

Regula falsi

[urn:nbn:de:bsz:31-43804](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-43804)

Regla falsi

Prima pars Regle falsi: Est qd duo vni falsi quocumq; ex quibus
 vni vni inuenire volumus. Vnus vadit aliquo defectu. Ex ista
 parte Regla tota ad inueniendū aliquē vni vni ex istis. Hoc modo
 disponat aliquis casus in quo vni ex falso quocumq; hoc vel gremia
 modo Quidam habet laboratores: et si vult dedit 2 d. supradicta
 in 20. Et si vult 5 d. dedit defectu in 20. Quesit 30 in hoc
 casu quot laboratores et quot pecunia habuit. Tunc primo exami
 nabis casu hoc mo. Elige vbi vni a casu: quem multiplicabis
 p 2 et pnta fit in loco et ad huc vni adde 20 qd supradicta
 in 20. Secundo multiplia eund vni p 5 et subtrahat ab eod 20
 qd defectu. Tunc compa vni vni ad pnta: et si equales fuerit
 vni vni repus est et non indiget vltiori inueniendū. Si
 no fuerit equales fuit in pnta. tunc vides hanc vni hanc
 vni: que dia 20 pnta falsus. Tunc pnta vni falsum: et vni
 elige vbi vni a casu quem examabis secundo exagita casu: et
 vni multiplicando p 2 et addendo 20. Secundo multiplicando
 p 5 et subtrahendo 20. Si illi duo vni equales fuerit: tunc a
 vni vni quocumq; si in equalis videat vni dia que dia pnta
 falsus 20. Et qd hoc vni falsus defectu aliquo supradicta
 Et qd vadit illi vni dicitur vni pnta. Tunc Sed p vni dicitur
 vni vni pnta pnta falsus p vni secundo inueniendū vel pnta
 Et secundo falsus p vni vni a casu: et pnta ex casu dicitur
 multiplicando vni vni vni vni vni dicitur. Qui vni
 dicitur p vni vni. et quales operandū vni laboratorum
 Ad sciendū aut vni pecunie: quocumq; ut pnta p multiplicando
 pnta vel secundo pnta multiplicando vni vni pnta laboratorum p 2
 et addendo 20 pnta vni pecunie. Et si pnta vni: vni
 multiplicando vni vni p 5 et a pnta subtrahendo 20 et si pnta vni
 pnta vni pnta. Si vni non male ut in exemplo vni sequi

In abundant		In deficit	
2	20	5	20
$\begin{array}{r} \text{primus electus } 30 \\ 2 \\ \hline 120 \\ 20 \\ \hline 140 \end{array}$	$\begin{array}{r} 30 \\ 1 \\ \hline 150 \\ 20 \\ \hline 170 \end{array}$	$\begin{array}{r} 60 \text{ secundus electus } 60 \\ 2 \\ \hline 220 \\ 20 \\ \hline 240 \end{array}$	$\begin{array}{r} 60 \\ 1 \\ \hline 300 \\ 20 \\ \hline 320 \end{array}$
120	130	240	280
$\begin{array}{r} 1300 \\ 10 \\ \hline 60 \\ 600 \end{array}$	$\begin{array}{r} 20 \text{ secundus falsus } \\ 10 \text{ primus falsus } \\ 30 \text{ dimfor } \\ 500 \end{array}$	$\begin{array}{r} 280 \\ 20 \text{ secundus falsus } \\ 30 \\ 600 \end{array}$	

600	1200	20 quosdam qui
600 abbe	300	Abbat laboratores
1200 fructibus		
20 mis laboratorum	20	
150 abbe	1	
180 mis perenne	200	fructu
	130	

Secunda pars regit si ambo falsi excedunt tunc minor a dicitur
 fructu et residuum aut dimfor et y dicitur fructu duplex nulla
 placet ut prius primus dicitur falsus in 2. tunc minor Ex secundus falsus
 in primo minor Ex prius dicitur mis fructu a minor Ex residuum
 aut dicitur minor Quodam aut dimfor ostendit minor primus

In remanet	In remanet
5	20
5	10

$\begin{array}{r} 20 \text{ primus electus } 30 \\ 5 \\ \hline 100 \\ 20 \text{ abbe } 120 \\ \hline 140 \end{array}$	$\begin{array}{r} 20 \text{ secundus electus } 30 \\ 5 \\ \hline 150 \\ 20 \text{ abbe } 170 \\ \hline 190 \end{array}$
130	190
120	110 abbe
$\begin{array}{r} 100 \\ 30 \\ \hline 300 \end{array}$	$\begin{array}{r} 20 \text{ secundus falsus } 20 \\ 10 \text{ primus falsus } 10 \\ 10 \text{ dimfor } 200 \end{array}$

200	300 fructu	100	10 quosdam
300 fructu	100	100	
100 dimfor			
		10	
		50	
		20 abbe	
		10	
		10	
		10 abbe	
		10	

Circa p[ro] regula ubi ambo f[ra] deficiunt et tunc querendum fuit
 duo f[ra] p[ro]p[ri]a exigentia casus. ita quod ambo f[ra] deficiant fuit tunc
 ut in secunda p[ar]te a maiori subtrahat[ur] et residuum erit dimisor
 Dividendo vero eod[em] modo et multiplicacione prius f[ra] ad secundo elto
 et multiplicaco secundi f[ra] cum prius elto: ita q[uo]d unus p[ro]ductu fuit
 h[ab]et a maiori et residuum erit dividend[um] et quotiens ille dimisor e[st]
 hic querimus

	Deficiunt		Deficiunt
	6 30		1 20
Primo elto	30	30	20
	6	1	6
	180	210	20
	30 abbe	20 ab	30 abbe
	210	230	210
	230		
	210 fuit		
Primo f[ra]	20	30 secundo	300
	20	20 primo	210
	800	10 dimisor	30 secundo f[ra]
			30
			900
	900		
	800	100/10 numerus p[ro]p[ri]as	
	100 dividend[um]	laboratores	

10 } proba { 10
 6 1
 60 10
 30 abbe 20 abbe
 90 90

Ex illis verbis probus datur reg[ul]a qualis datus
 duobus falsis unis f[ra] vel in eod[em] casu ambo excedit vel
 ambo deficiunt: ut unus excedit et alig deficit Si ambo excedit vel
 ambo deficiunt tunc p[ro] querend[um] duo f[ra] ubi minor a maiori subtrahat[ur]
 et residuum erit dimisor Sed p[ro] dividendo fiat multiplicaco prius f[ra] p[ro]
 p[ro] elto et 2: f[ra] p[ro] p[ro] elto et ea unus p[ro]ductu a maiori
 subtrahat[ur] et residuum erit dividend[um] ex qua dimissione v[er]o unus est
 digne Si aut[em] unus excedit et alig deficit: tunc p[ro] ut prius duo f[ra]
 qui p[ro] abbe dimisor p[ro]p[ri]as et due multiplicaco ut prius ea f[ra] abbe
 dividend[um] p[ro]p[ri]as ex qua dimissione et v[er]o unus multiplicat[ur]

Exemplum regle: quid habet pecunia cum qua licet $\frac{1}{2}$ quid
 habet: et consumit 7 d. et tunc 2. in residuo licet $\frac{1}{2}$ quid
 et consumit 8 d. 7 in residuo illo in licet $\frac{1}{2}$ quid habet et
 consumit 16. et fecit in residuo 32. Cuiusmodi quia fuit pec
 unia una. Elige duos rivos flos quos exornabit fecundis exponenda
 caput: vel cum ambo exornat: vel ambo defrauit: vel uno exornat et
 altera defrauit fecundis hoc agendum est et in regla principalis $\frac{1}{2}$ est

7	8	16	32
Primo	electo	facto	8 electo
12	2 fuisse	16	2
8	8	12	22
16	8 oct	22	8 oct
8	8	16	32
16	16 oct	16	16 oct
0	0	16	18 fendo fo
32	32	0	108
8	18	108	2
212	108	108	- 164 10 $\frac{2}{16} = \frac{1}{8}$
212	108	108	164
108	108	108	164
164	164	164	164

Proba accipias nro pecunie p^o 10 in una q^{ta}: et ad
 das cum subrupi sem arduo subrupam 2 integra: et
 rictum subrupi addet Et arduo subrupam 8 Et cum residuo
 subrupi addet et subrupam 16 manebit in residuo 32

4 8 16 32

$\frac{10 \frac{1}{2}}{4 \frac{1}{2} \times 2} = \frac{21}{2}$ $\frac{102}{102 \times a}$ $\frac{208}{18 \frac{1}{2}} = \frac{1}{2} \text{ num. d. l. a } 20 \frac{1}{2}$ $\frac{10 \frac{1}{2}}{3 \frac{1}{2} \times 3} = \frac{2}{3}$ $\frac{102}{102 \times a}$	<p>16 denominator g^o et est dupl^o</p> $\frac{24 \ a}{24} = 1$ $\frac{10 \ 5 \ 5}{3 \ 4}$
--	--

Unum exemplum Quia duo. quatuor primis dicitur ad
 secundo. Si dederis michi unum d. de uno eis tibi fructus
 duplus Et secundo dicit ad primum si dederis michi i. d. de uno eis
 ubi fructus. Quia unum quia pecunia fit unguis
 Elige duo unum sicut quos exanimale secundo exanimale talis
 hoc modo p. primo sicut eligantur duo unum a. et unum: magis
 primo videtur quantitas ad unum unum sicut videtur d. primum
 alterius p. an unum vel plus fuerit que d. primum primum unum
 representabit secundo eod. duo unum querebantur eod. exanimale
 et primo Et unum d. primum p. secundo sicut habebat q. sicut si ambo
 excedit: vel ambo deficiat. Vel unus excedit et alter deficiat
 An illis indicand. aut ut in regla. principalis Sed p. emendando
 accipit primos duos electos quos multiplicabit p. excedit et abbas
 secundo electo hoc totum primum dividit p. dimidit ordinem Et
 p. prima divisione primum pecunia primum pro secunda secunda

1 ^o electo	8	1	deficit
2 ^o electo	9	6	3 dimidit
	10	5	
	2	2	2 excedit
3 ^o electo	3	3	p. 8 2
	2	2	
	9	6	p. 4 4
	2	2	
	18	12	p. 12 9
	21	15	
	3	3	

De la equitate Quia leguntur pecuniarum filios pro hoc
 pacto ut primus sicut dicitur d. pecunia et aliqua ex parte
 et tunc ut prima sicut dicitur et sicut dicitur et ff
 et eandem partem d. primo et sicut dicitur et ff et eandem partem
 sicut et de sicut et sicut q. ultimus q. no. ut sicut eandem
 partem sicut dicitur totum et sicut q. omnes filii equantur
 sicut sicut sicut q. sicut sicut sicut sicut sicut sicut
 sicut sicut sicut sicut sicut sicut sicut sicut sicut sicut sicut sicut

Et videtur est unum florum in se (Deinde qd unum pecunie
 inter se unum florum in se et videtur est unum pecunie
 ff. 10
 9 unum florum
 2
 8. i unum pecunie

ff. 1
 5 unum florum
 5
 30 unum pecunie

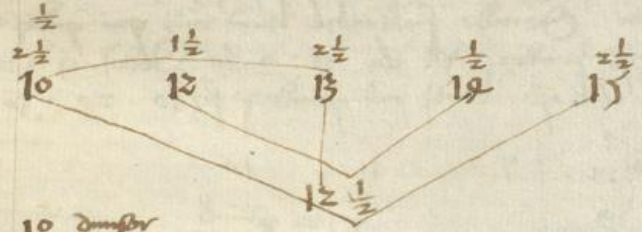
Quidam ff. et una pte delendo / 30 dicit ff. 4 pte pte Quidam
 Quidam 2 ff. et delendo ff. una pte et qd florum agnoscunt 6 ff.

2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50

Regula allegata dicit qd plures una unum qd dicitur ut
 si 10 res venales essent unum ff. ff. dicitur ff. ex ill
 sunt inter qd dicitur aliud dicitur qd ab alio ut in ex
 Quid habet plures ubi unum modum ut 10 ff. 2o h3 plures
 ubi modum ut 12 ff. 3o h3 plures ubi modum ut 13 ff.
 4to h3 plures ubi modum ut 12 ff. 5to h3 plures
 ubi modum ut 15 ff. ff. illos vult quidam admodum
 2 40 modia quod unum modum ut 12 1/2 ff. Quidam
 quid de sint dicitur Pmo nota allegata Quia allegata
 nihil aliud nisi dicit unum duos unum ff. ff. extremi
 unum sunt allegata In ordine ad unum qd quidam ff. ff.
 fuerint unum unum ff. duo ff. ff. duo ut allegata Pmo
 extremi Deinde dicitur Si ad unum fuerint unum
 unum modum allegata in uno extremo ut in ex allegata
 Quodam quod unum fm ordine et dicit sub alio unum
 unum et allegata unum de extremis ut pmo et dicit alio unum
 unum ff. ff. aliquid extremum ut sunt illi unum

10 12 13 14 15 fiet pmo allegata duos ex
 unum pmo 12 1/2 in 10 remanebit 2 1/2 et pmo sup 15
 unum eton 12 in 15 et erit unum 2 in 1/2 qd pmo sup 10
 Deinde allegata 12 et 12 pmo 12 1/2 et 14 erit unum 1/2
 quod pmo sup 12 et erit eton 12 in 1/2 in 12 erit dicit
 1/2 qd pmo sup 14 et adit unum unum sup 13 ff. B.

Cui allegato videtur ad primo ad ultio Cui primo allegato
 12 cu $\frac{1}{2}$ et 10 Ora cu $\frac{1}{2}$ Cui prima sup 13
 Cui oron 12 cu $\frac{1}{2}$ et 13 Ora cu $\frac{1}{2}$ qua prima sup
 10 et tunc per dlam fac Collige omes duas illas in
 una summa Cui summa est duplo qual' et tunc fiet
 dispositio ad dlam papam et quotquot in fuerint et
 duplos erit et quotiens in ordine dupponi audit in
 fm ordine) et in hoc hto omnia fructa sunt collecta inter
 gra qstionis. 10. Et tunc est duplo qual' Cui differe daz
 ad dlam papam pone duplo ipso loco et 2o loco
 in qui ipso notz fuit et ex m. p. m. quereb pone
 dnam q ipso sup 240 et 2o pone dnam Si d
 dnam 2i et d singlis ut 20 primo 10 dat in 240
 qntu dabit. 3. mltia mltia ad ultimo et p. m. dunde
 sup 72 Cui q sup fac sup 10 dat in 240 qntu
 dabit i cu $\frac{1}{2}$ fac fm dlam et quereb 30 p 20 3
 die 10 dat in 240 qntu dabit 2 cu $\frac{1}{2}$ et quereb
 60 240

10	240	3	1200	60	Cent
10	240	$\frac{1}{2}$	240	$\frac{1}{2}$	
10	240	$\frac{1}{2}$	240	$\frac{1}{2}$	
10	240	$\frac{3}{2}$	240	10	
10	240	10	240	12	Cent
10	240	$\frac{1}{2}$	240	$\frac{1}{2}$	
10	240	$\frac{1}{2}$	240	$\frac{1}{2}$	
10	240	$\frac{1}{2}$	1200	10	
10	240	$\frac{1}{2}$	1200	60	Cent

12 1/2

Proba Colligantur quatuordecim in omnibus dimensibus factis et
 si duce primo in 240 qui erat in medio et
 statum hinc ipse opus boni facti est si ad aliquid ipsam
 sub sufflari fuit error in operatione factus est.

72
 30
 50 addit. fit
 12
 50
 240

Regula lura

Cum est mixtura dicitur ubi ex his cognitis
 aliquis mixtura in se separatur In qua dia ultimam mixtura
 subditur a mo quibus et illud quidem est dimensio Deinde
 ille mo quibus subditur a quo unguentis notis et quidem
 erat sicut mo postquam Secundo ad erit pondus unguentis
 Ut habeo 10 loti erit ubi loti 13 et 20 habeo
 20 loti ubi loti valebit 23 et Tercio habeo 30 loti
 ubi loti valebit 18 et sic habeo specialiter ubi loti
 13 et 20 Cum quibus accipiam d' omnibus istis ut quibus
 mixtura ubi loti valebit 9 et sic primo subditur in
 mo per se ubi loti 20 a mo quibus 9 quibus 9 et dima
 mens est dimensio Deinde subditur hinc mo qui quibus
 a quo unguentis pondera Ut illi 9 a 10. Item 9 a 23
 Item 9 a 18 et isti erunt mo pondera 10 . 20 . 30.

10	10	1	4	1	10
20	23	14	7	10	2 pondus
30	18	9	7	14	20
	4			20	
	7			280	
	9			74	90 pondus

Alia si mo fit Adde illaeducta
 quibus 40 et quibus 112 et
 e est mo lotum ubi loti valebit 4 et cum inter
 quibus 4 et quibus 8 et sic hinc
 summa lotum malorum addiderit in summa bonorum lotum 60
 quibus 172 et illi 50 loti erit 1100 et sic ultimo adde et sit lotum
 sine bonorum sine malorum erit 14 et 8 et sic loti erit adde sit in una summa
 sine bonorum sine malorum et erit 172 Deinde deinde tota summa pecunie 7
 summa pondera sine loti quibus 700 unguentis loti ut sit
 1 4 8 7 2 15
 loti